

יהדות in Leisure

1. טור אורח חיים הלכות הנהגת אדם בבקר סימן א

יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים א' א' פרט ארבעה דברים בעבודת הבורא יתברך

...לכן צריך האדם להתגבר כארי לעמוד בבקר לעבודת בוראו ואף אם ישיאנו יצרו בחורף לאמר איך תעמוד בבקר כי הקור גדול או ישיאנו בקיץ לאמר איך תעמוד ממטתך ועדיין לא שבעת משנתך התגבר עליו לקום י' שתהא אתה מעורר השחר ולא יהא הוא מעירך כמו שאמר דוד ע"ה יא' עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר אני מעיר השחר ואין השחר מעיר אותי וכ"ש אם ישכים קודם אור הבוקר לקום להתחנן לפני בוראו מה יופיו ומה טובו

2. ספורנו שמות פרק יב פסוק ב

(ב) החדש הזה לכם ראש חדשים. מכאן ואילך יהיו החדשים שלכם, לעשות בהם כרצונכם, אבל בימי השעבוד לא היו ימיכם שלכם, אבל היו לעבודת אחרים ורצונם, לפיכך ראשון הוא לכם לחדשי השנה. כי בו התחיל מציאותכם הבחירי:

3. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד ב

תנו רבנן: ואספת דגנך, - מה תלמוד לומר - לפי שנאמר: לא ימוש ספר התורה הזה מפיו, יכול דברים ככתבן? תלמוד לומר: ואספת דגנך - הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל; רבי שמעון בן יוחי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה? אלא: בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתו נעשית על ידי אחרים, שנאמר: ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתו נעשית על ידי עצמן, שנאמר: ואספת דגנך; ולא עוד, אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן, שנאמר: ועבדת את אויבך וגו'. אמר אביי: הרבה עשו כרבי ישמעאל - ועלתה בידן, כרבי שמעון בן יוחי - ולא עלתה בידן.

4. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף צט עמוד ב

שאל בן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל את ר' ישמעאל: כגון אני שלמדתי כל התורה כולה, מהו ללמוד חכמת יונית? קרא עליו המקרא הזה: לא ימוש ספר התורה הזה מפיו והגית בו יומם ולילה, צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית

5. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פט עמוד ב

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאי דכתיב כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך. לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: בניך חטאו לי. אמר לפניו: רבונו של עולם - ימחו על קדושת שמך. אמר: אימר ליה ליעקב דהוה ליה צער גידול בנים, אפשר דבעי רחמי עליהו. אמר ליה: בניך חטאו. - אמר לפניו: רבונו של עולם, ימחו על קדושת שמך. - אמר: לא בסבי טעמא, ולא בדרדקי עצה. אמר לו ליצחק: בניך חטאו לי. - אמר לפניו: רבונו של עולם, בני ולא בניך? בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע, קראת להם בני בכורי, עכשיו בני ולא בניך? ועוד, כמה חטאו? כמה שנותיו של אדם - שבעים שנה. דל עשרין דלא ענשת עלייהו - פשו להו חמשין. דל עשרין וחמשה דלילותא - פשו להו עשרין וחמשה. דל תרתי סרי ופלגא, דצלוי ומיכל ודבית הכסא - פשו להו תרתי סרי ופלגא. אם אתה סובל את כולם - מוטב, ואם לאו - פלגא עלי ופלגא עליך. ואם תמצא לומר כולם עלי - הא קריבית נפשי קמך.

וכבר המשילו את הענין של "הפסק" למי שמבשל מיחם של מים על האש, שאם רצונו שיתבשלו המים, עליו להניח את המיחם על האש עד שירתחו המים, אבל אם יפסיק באמצע ויסקלנו מע"ג האש, יתקררו המים, ואפילו אם יחזור ויעשה כן אלף פעמים לא ירתחו, וישארו כמו שהיו.

6. שיחות מוסר מאמר צב

ואצל רבי עקיבא מצינו, שבא לביתו לאחר י"ב שנה שלמד תורה מחוץ לבית, וטרם הכנסו שמע מאחורי הדלת את אשתו משיבה כי לו שמע בקולה היה שוהה עוד י"ב שנים בבית המדרש, וכששמע רבי עקיבא זאת חזר מיד לתלמודו, ולא נכנס לביתו אפילו לרגע קט (כתובות סג א). ונפלא הדבר מבינתנו, איה הכרת הטוב שהיה חייב לה, וכמו שאמר רבי עקיבא אחר כך: "שלי ושלכם שלה הוא", שהיא הפכתו מרועה צאן לרבן של ישראל, ומדוע לא נכנס לרגע אחד לשמח את לבה, ובפרט לאחר שכבר שמע שהיא נותנת לו רשות לחזור.

ועל כרחק שידע רבי עקיבא ההפסד הגדול שבהיסח הדעת והפסק מועט כזה, ועל כן הכריע ופסק שאין לו ליכנס. [ונתבאר בזה במאמר סו]. ולא זו בלבד, אלא היה פשוט לו שגם רחל אשתו יודעת ומבינה זאת, שאם לא כן בודאי היה נכנס להפיס דעתה.

וברור כחמה, שאילו ב"ב השנים הללו היה לר"ע רגע אחד של היסח הדעת בלימודו, בודאי שגם עכשיו לא היה לו היתר להמנע מלהכנס לביתו לשמח לב אשתו, ועל כרחק שידע ר"ע שבכל י"ב השנים הללו לא היה לו אפילו היסח הדעת "כלשהו".

7. של"ה מסכת שבועות פרק נר מצוה

כח. בודאי מי שלומד דבר יום [ביומו], זמן ובין הזמנים, גמרא פירוש תוספות עם כל הדקדוקים, ובפרט דקדוקי רש"י, כי בכל דיבור ודיבור של רש"י יש בו נסתרים, עניינים מופלאים, כי חיבר החיבור שלו ברוח הקודש. צאו וראו ברש"י על התורה, שהקורא סובר שהוא קל, ראו במזרחי ובכל מפרשי דבריו ותמצאו נפלאות. ורש"י על הגמרא גם כן הוא [כך], כולם מרועה אחד נתנו. ואחר כך יעיין בגמרא פירוש תוספות, בקושיות ותירוצים, ואחר כך לתרץ כנזכר לעיל בדרכים אמיתיים. ודבר זה יהיה נוהג זמן ובין הזמנים. ולא יזכר ולא יפקד שם 'בין הזמנים', ויעקר מן העולם, אז תהיה תורתנו תורת ה' תמימה.

8. שולחן ערוך יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמה סעיף יב

לא יבטלו התינוקות כלל, חוץ מערב שבת וערב יום טוב בסוף היום.

9. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ג עמוד ב

והאמר רב יהודה אמר רב: שתיים עשרה שעות הוי היום, שלש הראשונות הקדוש ברוך הוא יושב ועוסק בתורה, שניות - יושב ודן את כל העולם כולו, כיון שרואה שנתחייב עולם כל"ה, עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים, שלישיות - יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים, רביעיות - יושב ומשחק עם לויתן, שנאמר: לויתן זה יצרת לשחק בו!

10. עין איה ברכות ב:

ד. רבי יוסי אומר, ביה"ש כהרף עין זה נכנס וזה יוצא וא"א לעמוד עליו. נראה לתן רמז במחלוקת רבי יהודה ורבי יוסי, אם יש לעמוד על זמן בין השמשות, או שאין שיעור מורגש כלל לבין השמשות. וי"ל ע"פ דברי חז"ל במדרש, "ויקרא ד' לאור יום אלו מעשיהם של צדיקים, ולחושך קרא לילה" אלו מעשיהם של רשעים". והנה בחובת הלכות חקר אם יש במציאות ענין ממוצע בין מעשה המצות לעבירות, והחליט שאין ביניהם ממוצע כלל, שהרי ההכרח הוא מכלל מעשה המצוה, והמותר נכנס בשער האסור. אמנם יש לדון בדבריו ז"ל. ומדברי הראב"ד בשער המדושה שבספר בעלי הנפש. משמע שיש מציאות י"א

שכיון שלילה רומז למעשיהם של רשעים ויום למעשיהם של צדיקים, א"כ בין השמשות, שהוא הממוצע בין יום ללילה, רומז על עניני הרשות. ור"י ס"ל שיש במציאות עניני רשות כדעת

הראב"ד, ע"כ נותן הוא ג"כ שיעור מוגבל לבין השמשות, ור' יוסי ס"ל שאינו במציאות בפועל דבר של רשות, שאינו לא ממעשיהם של רשעים ולא ממעשיהם של צדיקים, כ"א בכח, ע"כ א"א לעמוד עליו, ונגד זה ג"כ א"א לעמוד על זמן מורגש, שאינו מן היום ומן הלילה.

11. תלמוד בבלי מסכת שבת דף יט עמוד א

תנו רבנן: אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם לשבת. במה דברים אמורים - לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה - שפיר דמי.

12. רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה א-ב

אין המלך נלחם תחלה אלא מלחמת מצוה, ואי זו היא מלחמת מצוה זו מלחמת שבעה עממים, ומלחמת עמלק, ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם, ואחר כך נלחם במלחמת הרשות והיא המלחמה שנלחם עם שאר העמים כדי להרחיב גבול ישראל ולהרבות בגדולתו ושמעו.

מלחמת מצוה אינו צריך ליטול בה רשות בית דין, אלא יוצא מעצמו בכל עת, וכופה העם לצאת, אבל מלחמת הרשות אינו מוציא העם בה אלא על פי בית דין של שבעים ואחד.

13. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק א משנה טז

ואני אומר, כי הדיבור יתחלק לפי חיוב תורתנו לחמשה חלקים: מצווה, ואסור, ומאוס, ואהוב, ומותר.

14. תרומת הדשן סימן עז

שאלה: הא דפסקו הגאונים שאסור לערב ע"ת = עירובי תחומין = אלא לדבר מצוה. אם יש לישראל פרדס יפה חוץ לתחום, והיה חפץ ללכת שם ביום טוב ע"י עירוב, כדי לטייל ולשחוק שם לשמח ביום טוב ע"י עירוב, חשיב כה"ג לדבר מצוה או לאו?

תשובה: יראה דשרי לערב כה"ג, דהולך ביום טוב לטייל חשיב לדבר מצוה. והכי איתא באשירי ובהגה"ה במיימון בשם ר"ת, דמוציאין הקטן ביום טוב אם אביו רוצה ללכת לטייל בשמחת יום טוב, ולא יוכל להניח הקטן יחידי בבית, וחשיב הך הוצאה לצורך יום טוב כמו קטן למולו וס"ת לקרות בו. ותו נראה דבכל דהו חשיב דבר מצוה לערב בשבילו.

15. תרומת הדשן סימן סא

שאלה: מה שנוהגים רוב בני אדם אף המדקדקים במעשיהם, להתאסף ביום השבת לאחר יציאת בהכ"נ, ולספר שמועות מעיני מלכים ושרים וערך המלחמות וכה"ג, יש חשש איסור בדבר או לאו?

תשובה: יראה דצריך לדקדק בדבר, דהתוס' וכן האשירי כתבו בפ' אלו קשרים, דאסור להרבות בשיחה בטילה בשבת כדמוכח בעובדא דאימא דרשב". כדאיתא בויק"ר דהוי לר"ש אימא סיבתא, דהוי משתעי סגי, א"ל אימא שבתא הוא ושתקה, משמע דאין כ"כ לדבר בשבת כמו בחול, ובירושלמי אמרינן דבדוחק וטורח התיירו בשאלות שלום בשבת עכ"ל. הא קמן להדיא דאסור להרבות דברים כמו בחול, וכש"כ יותר מבחול. אמנם אם אותם בני אדם מתענגים בכך, כשמדברים ומספרים שמועות מהמלכים ושרים ומלחמותיהם וכה"ג, כדרך הרבה בני אדם שמתאווים לכך, נראה דזדאי שרי. דכה"ג כ' בסמ"ק דבחורים המתענגים במרוצתם ובקפיצותם, מותר; וכן לראות כל דבר שמתענגים בו לראות ע"כ. הא חזינן דאע"ג דדרשו חכמים וכבדתו מעשות דרכיך, שלא יהא הלוכך של שבת כהלוכך של חול, פ"י שלא ירוץ ויקפוץ, ואעפ"כ אם עושה להתענג ולאות נפשו שרי. ה"ה לענין שיחה יתירה, דנפקא לן נמי מההיא קרא ממצא חפצך ודבר דבר, כמו שפירשו התוספות והאשירי דלעיל. אמנם ראיתי הרבה פעמים, שמקצת מאותם בני אדם המתאספים לספר שמועות הללו, אינם מתענגים בריבוי שמועות הללו, אלא שעושים כן לרצון חבריהם הנאספים עמהן. כה"ג נראה דיש חשש איסור לאותן שאין מתענגים.

16. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רלא

שכל כוונותיו יהיו לשם שמים, ובו סעיף אחד.

אם אי אפשר לו ללמוד בלא שינת הצהרים, יישן. הגה: (ב) וכשניעור משנתו א"צ לברך אלהי נשמה (ב"י); וי"א שיקרא קודם שיישן: (ג) א"א' ויהי נועם (תהילים צ, יז) (כל בו); ובלבד שלא יאריך בה, שאסור לישן ביום (ד) יותר משינת הסוס שהוא שתין נשמי, ואף בזה המעט לא תהא כוונתו להנאת גופו, אלא להחזיק גופו לעבודת השי"ת; וכן בכל מה שיהנה בעולם הזה, לא יכוין להנאתו, אלא לעבודת הבורא יתברך, כדכתיב: * בכל דרכיך דעהו (משלי ג, ו) ואמרו חכמים: כל מעשיך יהיו לשם שמים, שאפילו דברים של רשות, כגון האכילה והשתיה וההליכה והשיבה והקימה והתשמיש והשיחה וכל צרכי גופך, יהיו כולם לעבודת בוראך, או לדבר הגורם עבודתו, שאפילו היה צמא ורעב, אם אכל ושתה להנאתו אינו משובח, (ה) אלא יתכוין שיאכל וישתה כפי חיותו, לעבוד את בוראו; וכן אפילו לישב (ו) ב בסוד ישרים, ולעמוד במקום צדיקים, ולילך בעצת תמימים, אם עשה להנאת עצמו והשלים חפצו ותאותו, אינו משובח אלא א"כ עשה לשם שמים; וכן בשכיבה, א"צ לומר שבזמן שיכול לעסוק בתורה ובמצות לא יתגרה בשינה לענג עצמו, אלא אפילו בזמן שהוא יגע וצריך לישן כדי לנוח מיגיעתו, אם עשה להנאת גופו אינו משובח, אלא יתכוין לתת שינה לעיניו ולגופו מנוחה לצורך הבריאות שלא תטרף דעתו בתורה מחמת מניעת השינה; וכן בתשמיש האמורה בתורה, אם עשה להשלים תאותו או להנאת גופו ה"ז מגונה, ואפי' אם נתכוין כדי שיהיו לו בנים שישמשו אותו וימלאו מקומו אינו משובח, אלא (ז) יתכוין שיהיו לו בנים לעבודת בוראו או שיתכוין לקיים מצות עונה כאדם הפורע חובו; וכן בשיחה, (ח) אפי' לספר בדברי חכמה צריך שתהיה כונתו לעבודת הבורא או לדבר המביא לעבודתו. כללו של דבר, חייב אדם לשום עיניו ולבו על דרכיו ולשקול כל מעשיו במאזני שכלו, וכשרואה דבר שיביא לידי עבודת הבורא יתברך יעשהו, ואם לאו לא יעשהו; ומי שנוהג כן, עובד את בוראו תמיד.

17. ס' חיי משה על יו"ד בשם ס' יוסף אומץ

רשות בידו לילך לטייל על שפת הנהר או במקום דבסים אוירא, כדי שיהיה דעתו צלולה וכשיחזור ללימודו וכמו שפירש המדרש שמואל וכו' שדוד המלך ע"ה טייל ברחוב אחרי שלמד ודרש פקודי התורה, כדי שתחזור דעתו להיות צלולה אחרי עבודתו מיגיעת פלפול התורה.

18. תפארת ישראל - יכין מסכת אבות פרק ו משנה ה

פד) במיעוט שיחה. דברים של מה בכך, ומיעוטו יפה לתורה, כדי שתנוח הנפש קצת עי"ז:

19. תפארת ישראל - יכין מסכת אבות פרק ג משנה י

סח) וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ. משל לשיחה בטילה, הוא ג"כ מיעוטו יפה, אחר שהתעמל האדם בחכמה, ראוי לו להשתעשע קצת בין רעיו בדברים של מה בכך, דמא"צ לזה התחזקת השכל, תנוח הנפש על ידן כמו שינוח הגוף ע"י השינה, אבל זה רק בין אנשים נכבדים שגם שיחת חולין שלהן צריך לימוד [כסוכה כ"א ב'], משא"כ בבית שמתכנסין שם ע"ה, וידברו שם לה"ר ונבול פה, וכדומה מהדברים שאין בהן שכל ויראת שמים או שום תועלת אחר, מוסר או חכמה, שם לא תנוח הנפש, אבל יבערו בה אש זרה,

20. שמונה פרקים לרמב"ם פרק ה

וכאשר ישים האדם כוונתו מענין זה, יתבטל מפעולותיו ויחסר מדיבוריו הרבה מאד. כי מי שידבק בזאת הכוונה, לא יתעורר לפתח הכתלים בזהב, או לעשות ריקום זהב בבגד; אלא אם כן יכוון בזה להרחיב נפשו, כדי שתבריא, ויגורש חוליה ממנה, עד שתהיה בהירה וזכה לקבל החוכמות, כדרך שאמרו: "דירה נאה ואשה נאה ומטה מוצעת לתלמידי חכמים". כי הנפש תילאה והמחשבה תעכר בהתמדת העיון בדברים הקשים, כמו שיתעייף הגוף בהתעסקו במלאכות המיגיעות, עד שינוח וישקוט, ואז יחזור לשיוויין. כן תצטרך הנפש גם כן להרגע, ולעסוק במנוחת חושים, כמו ההסתכלות בציורים ובדברים הנאים, עד שתסור ממנה הליאות, כמו שיאמרו: "כי חלשי רבנן מגירסא". וקרוב הדבר שעל זה האופן לא יהיו אלו

רעות, ולא פעולות הבל, רצוני לומר: ההתעוררות לעשיית הפיתוחים והקשויים בבניינים ובכלים ובבגדים.

21. שו"ת הרשב"א חלק א סימן קצא

יש לומר לפי שבשחר אנו נעשים כבריה חדשה דכתיב (איכה ג) חדשים לבקרים רבה אמונתך וכמו שבא להם ז"ל במדרש. וצריכין אנו להודות לו יתברך על שבראנו לכבודו לשרתו ולברך בשמו. ועל דבר זה תקנו בשחר כל אותן ברכות שאנו מברכין בכל בוקר ובוקר. ולפיכך אנו צריכין להתקדש בקדושתו וליטול ידינו מן הכלי ככהן שמקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו.

22. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמז עמוד ב

אמר רבי חלבו: חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל. רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם, אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה. כי הדר אתא, קם למיקרי בספרא, בעא למיקרא החדש הזה לכם. אמר: החרש היה לבם. בעו רבנן רחמי עליה, והדר תלמודיה. והיינו דתנן, רבי נהוראי אומר: הוי גולה למקום תורה, ואל תאמר שהיא תבא אחרך. שחבריך יקיימוה בידך, ואל בינתך אל תשען.

23. ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק בראשית פרשת נח

והנה מה שגרם לדור המבול להיות רבה רעת האדם בארץ היה מרוב טובת עולם הזה שהיה להם ולא היה עליהם עול מלכות שמים ולא עול דרך ארץ. כי לא נצרכו גם לעבוד בשדה וכמו שאמרו (בראשית רבה ל"ד, י"א) דאחת לארבעים שנה היו-זורעים. והיו רק אוכלים ושותים ופוחזים. ורוב השלוח הביאם שימרדו ויחטאו (סנהדרין ק"ח א) וכן מצינו גבי אברהם אבינו ע"ה כשעבר במקומות שהיו אוכלים ושותים ופוחזים אמר הלאי לא יהא לי חלק בארץ הזאת (בראשית רבה ל"ט, ח') כי דרך ארץ קדמה לתורה שעל ידי מה שחורשין בשעת חרישה וכו' היגיעה בדרך ארץ גם כן משכחת עוון. וכשאינן עוסקים בדרך ארץ ומבלים בטוב ימיהם בתענוגי עולם הזה זה מביא לידי חטא.

24. משנה מסכת אבות פרק ג

רבי עקיבא אומר שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה מסורת סייג לתורה

25. אור שמח הלכות תלמוד תורה פרק א

ונמצא מצוות ת"ת אשר בוודאי אם יבקש האדם טרף ומזון בכ"ז אינו נחשב למפריע מצוות ת"ת, ואספת דגניך כתיב (דברים יא, יד), וכן למשל אדם חלוש המזג, וכן כל אחד לפי ההכרחיות שלפי הרגלו, וכן לפי טוהר נפשו של אדם, כי אינו דומה בחיוב ת"ת האיש אשר נפשו מרגשת בשכלה הזך ונקשרה בעבודות אהבה לתלמוד תורה, לאיש אשר כוחות נפשו נרפים ועצלים, לכן איך היה מחוק הבורא לחוק חיוב ת"ת לכל ישראל, ונתן תורת כ"א בידו, ואין לאל יד האנושי ליתן המדה האמיתית לזה, לכן באו חכמים ופירשו לנו גדר מרכזן האמיתי של ת"ת, ק"ש בשחרית, ק"ש בערבית, קים והגית בה יומם ולילה (מנחות צט, ב), כיון שלומד קבלת המצווה ואזהרתה בשחרית ובערבית כבר קיים מצוותה, אולם יתר מזה הוא בכללי המצוות אשר נבדלו ונפרדו בזה כל איש לפי ערכו ומהותו, והיא כמו הסר מן המדות המגונות אשר נפרדו זה מזה, ובוודאי צריך להתעצם בה האדם בכל יכלתו, כי כפלה התורה הרבה פעמים ענין למודה, וצריך האדם להלהיב נפשו לשקוד על דלתותיה, כאשר הרבו לדבר בזה הספרים הקדושים, ולכן אמר (שמות י"ח, כ) והזהרת אתהם את החוקים ואת התורות, ודבר השווה לכולם והודעת כו' ילכו בה ואת כו' אשר יעשון, שבזה אינו שוה, רק כל אחד לפי מה שהוא אדם.

ולכן אמרו בנדרים דף ח' ע"א הא קמ"ל כיון דאי [בעי] פטר נפשיה בק"ש שחרית וערבית משו"ה חייל שבועה עליה, שזה מה שמחוייב ללמוד בכל כוחו אינו מן החוקים הכוללים סוג הישראלי, ואין זה מצווה

פרטית, ולכך חייל שבועה עלה, כמו בשבועה שלא אתכבד בקלון חבריו וכי"ב, ואין נוח לי מה שלמד הר"ן שם מהא דדבר דאתא מדרשא חייל שבועה עלה, וכמו חצי שיעור, אשר זה פרטי החוקים המצוים ע"ז כל בני ישראל בלי הבדל כלל, והבן ודו"ק.

26. משנה מסכת אבות פרק ג משנה ז

רבי שמעון אומר המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו:

27. Irving Bunim שם

It is instructive to note the example of "trivial behavior" in our *mishnah*, to which the traveler turns when he interrupts his studies: he remarks, "How beautiful is this tree, how lovely is that plowed field." And, yet, are not such thoughts important elements of a religious sense? To admire the beauties of nature and extol the wonders of creation is to gratefully thank a munificent Creator. Nevertheless, coming as it does, as a distraction from sacred thought, as an interruption in the study of Torah, such a sentiment is considered seriously wrong. This is the wrong time and the wrong place for esthetic appreciation and delight.

There is, moreover, another shade of emphasis here: the exclamation of rapture, "How beautiful is this tree, etc., comes forth not as part of a religious expression but as an interruption of Torah study, in contrast and opposition to it. Basically, Judaism wants us to enjoy life in this world and experience the pleasures which stem from a contemplation of the beauties of nature. But too many of us appreciate nature merely as nature, as something separate and apart, out of any larger context. We fail to see in nature's great beauty, in its wonder and mystery, the hand of a Creator, the Master of the Universe.

The Chafetz Chaim offers a telling parable to illustrate this: A peasant once traveled up from a small village to see the big city. He was very impressed to note how promptly the local fire department sent its

engines every time a fire broke out. After much watching, he noticed that in the public square a large metal ring hung, and as soon as someone hammered on this ring, the fire fighters appeared as though from nowhere. Filled with determination to provide his village with the same service, the peasant purchased a large metal ring and took it back home. With great pride he hung it in the village square; and when a fire broke out soon afterward in a neighbor's home, he ran breathlessly to, hammer on it with all his might. Can you imagine his disappointment when, hammer as furiously as he would, not a single fire engine appeared!

The poor rustic could not realize that the metal ring was merely the last step in a long series of many steps that involved an entire organization and all sorts of equipment. To have only the last phase of a process, divorced from all that should precede it and stand behind it, is ludicrous.

So it is with nature. The physical phenomena that we experience are the palpable results of an infinite organization, a universal intelligence of creation, a Divine purpose and process amid which we live. To stop short at the physical phenomena, to contemplate nature as nature and refuse to look beyond to what it suggests, is to put oneself in the position of the deluded peasant.

To the Psalmist, the connection was clear: "The Heavens declare the glory of God, and the firmament proclaims His handiwork" (*Tehillim* 19:1); "How manifold are Your works, O Lord! You made them all in wisdom; the earth is filled with Your possessions (*kinyanecha*)" (*Tehillim* 104:24). This last Hebrew word literally means "Your acquisitions." A Sage once interpreted it to mean "the ways by which You can be acquired": the universe is filled with ways and means by which we can acquire insight, awareness and knowledge of God.

What, essentially, does our *mishnah* teach? The person who interrupts his study to regard the beauty of a tree, drives a wedge of separation between the knowledge of God derived from Revelation and the knowledge of the world that we have from an obscuring nature. He indeed is "jeopardizing his very life." For he turns away from the study of

God's word, Divine law, to study only nature. But man's soul, his life-spirit, is itself a bridge between the spiritual world of God and the material world of concrete reality. Man is a microcosm of interaction between the spiritual and the physical worlds; in him must live a knowledge of both, and an awareness of the relation between the two. The person who rejects the world of Divine spirit and religion, to insist that this is no more than a physical world, that physical phenomena are the whole of reality and no deeper realm or dimension exists — that man siffs against the evidence of his own soul; he contradicts the testimony inherent and latent in the depths of his being.

A Talmudic aphorism declares that "the person who reviews his portion of Torah 100 times cannot be compared to the one who reviews his portion 101 times (*me'ah p'amim ve-echad*).³⁰ But the Hebrew wording there seems to reflect a grammatical discrepancy: The word *pa'am* (time, plural *p'amim*) is of feminine gender, while *echad* is a masculine form. It might suggest that *echad* refers to the Supreme One, the Almighty! (Judaism, the great religion of monotheism, always stresses that He is truly One; and we affirm it over and over in the *Shema*: "Hear, O Israel: the Lord is our God, the Lord is One.") In that case, the Talmud is telling us that you cannot compare the person who reviews his Torah many times with the one who reviews his studies and merges with them an awareness of the Almighty. The knowledge of

God must be at the core of all our studies, all our thinking, pondering and cogitating, whether secular or religious. As we are told in *Tehillim*, "Blessed are they whose way is blameless, who go in the Torah of the Lord" (*Tehillim* 119:1). Wherever we go, wherever we walk, we must enshrine the Almighty as the keystone of our thoughts. If, walking along the road, we leave our Torah thinking to contemplate the beauty of nature, we are traitors to our Torah obligations.

We know that Rabbi Yaakov was a grandson of Elisha ben Avuya, the great scholar who turned heretic and became known as *Acher*, "the stranger" or "the other one." Perhaps Rabbi Yaakov formulated his teaching with his grandfather in mind. Elisha too was once "walking on the road," learning and studying the Torah — but he broke away from his learning. He went on to become a philosopher, a poet lost in gnostic speculations. In the end he jeopardized his very life and lost his capacity to live in the Hereafter.³¹